

В.А. ДУФИНЕЦЬ¹, Т.С. ГРУЗЄВА²

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПАЦІЄНТІВ ОФТАЛЬМОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ПРИВАТНОГО ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

¹Мукачевський приватний центр «Візус», м. Мукачево, Україна²Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Мета: вивчення медико-соціальних характеристик споживачів платних медичних офтальмологічних послуг, джерел інформації та мотивів їх звернень у приватні заклади охорони здоров'я.

Матеріали і методи. Проаналізовано офіційні документи ВООЗ, МОЗ України, результати соціологічного опитування пацієнтів. Застосовано бібліографічний, інформаційно-аналітичний, медико-статистичний, соціологічний методи.

Результати. Серед пацієнтів приватного офтальмологічного центру 8,7% становило населення до 40 років, 29,1% – 40–59 років, 62,2% – 60 років і старші; 59,8% – жінки. Середню і неповну середню освіту мали 40%, вищу і середню спеціальну – 60% респондентів. Сільські мешканці становили 72,6%, міські – 27,4%. Причини звернень: катаракта (62,4%), глаукома (16,8%), захворювання сітківки (19,2%). Пацієнти висловили впевненість у кращому ресурсному забезпеченні приватних структур, організації та якості лікування.

Висновки. Вивчення медико-соціальних характеристик пацієнтів приватних медичних закладів сприятиме удосконаленню маркетингових стратегій щодо розширення сфери застосування платних медичних послуг, зменшенню навантаження на державний і комунальний сектор, підвищенню якості та доступності медичної допомоги.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: захворюваність на хвороби ока, медико-соціальні характеристики пацієнтів, заклади різних форм власності.

У XXI столітті перед багатьма системами охорони здоров'я постають важливі завдання щодо підвищення ефективності їх діяльності, забезпечення стійкості, орієнтації на потреби людей та адекватності відповідей на численні виклики сьогодення. У документі Європейського регіонального комітету ВООЗ «Здоров'я-2020: основи європейської політики і стратегія для XXI століття» зазначається, що забезпечення високоякісною медичною допомогою і поліпшення результатів діяльності зі збереження здоров'я вимагають, щоб системи охорони здоров'я були фінансово життєздатними, відповідали своєму призначенню, були орієнтовані на людину і використовували науково обґрунтовані методи [2].

Відповідно до вказаних завдань та реальних потреб суспільства робочою групою при МОЗ України розроблено Концепцію реформи фінансування охорони здоров'я. Концепцією визначено, що одним із важливих напрямів розвитку медичної сфери є широке залучення приватних постачальників медичних послуг для надання допомоги населенню. Це може істотно доповнити потенціал державних і комунальних закладів охорони здоров'я і забезпечить доступ медичних закладів усіх форм власності до надання гарантованого

пакету послуг. Документ розроблено на основі «Стратегії реформування охорони здоров'я в Україні на 2015–2020 роки» – рамкового документу, підготовленого Стратегічною дорадчою групою при МОЗ України у 2014 р. [3;4].

Відомо, що новий тип медичних закладів приватної форми власності, сформований в умовах переходу до ринкових відносин в охороні здоров'я, фінансується за принципом самоокупності і надає населенню широкий спектр медичних послуг. Наявність додаткового постачальника медичних послуг особливо важлива в умовах постійного зростання потреб населення у різних видах медичної допомоги, у т.ч. офтальмологічної, та підвищення вимог до її якості і доступності [5;6].

Результати наукових досліджень свідчать, що розвиток системи надання платних медичних послуг є ефективною організаційною формою надання медичної допомоги населенню і характеризується чіткою тенденцією до зростання. При цьому заклади приватної форми власності мають низку суттєвих переваг перед комунальними в плані більш швидкого пристосування до нових умов господарювання, активного впровадження сучасних організаційно-управлінських принципів і форм та лікувально-діагностичних технологій [1;7].

Затребуваність послуг приватних медичних закладів залежить, передусім, від якості і доступності медичної допомоги. Пацієнти закладів приватної форми власності серед мотивів їх обрання вказують на високу якість обслуговування, оперативність надання послуг та ефективність медичної допомоги.

Реформа вітчизняної охорони здоров'я спрямовується на демонополізацію і структурну реорганізацію ринку медичних послуг, децентралізацію управління і багатокладність економічних відносин у господарюючих суб'єктах. Одним із важливих її напрямів є впровадження конкуренції між закладами охорони здоров'я і спеціалістами, що сприяє підвищенню якості медичного обслуговування [8;9].

У науковій літературі наводяться докази, що у великих містах із розвинутою мережею закладів охорони здоров'я перспективним є розвиток саме недержавних медичних закладів як допоміжних структур, що дозволяє повною мірою задовольняти зростаючі потреби суспільства у медичній допомозі.

Водночас мало дослідженими залишаються питання ролі приватних медичних структур у забезпеченні медичною допомогою сільського населення, впливу різних чинників на попит населення на вказані послуги, затребуваності останніх. Недостатньо з'ясовано мотиви, які спонукають населення звертатися за платною медичною допомогою в недержавні заклади охорони здоров'я. Відсутні вичерпні дані щодо суб'єктивної та об'єктивної оцінки задоволеності пацієнтів отриманими медичними послугами в недержавному закладі охорони здоров'я. Потребують обґрунтування стратегії та критерії взаємодії державних, комунальних і приватних закладів охорони здоров'я.

Метою дослідження є вивчення медико-соціальних характеристик споживачів платних медичних офтальмологічних послуг, джерел інформації та мотивів їх звернень у приватні заклади охорони здоров'я.

Матеріали і методи. Методологія дослідження передбачала використання комплексу інформатив-

них методів, у т.ч. бібліографічного, інформаційно-аналітичного, медико-статистичного, соціологічного, порівняльного аналізу.

Базою дослідження обрано приватний медичний офтальмологічний центр Закарпатської області. Період дослідження охоплює 2012–2014 роки. Вибіркову сукупність формували пацієнти приватного офтальмологічного центру «Візус», які до звернення в Центр мали досвід медичного обслуговування в комунальних закладах охорони здоров'я з приводу очної патології.

Джерельна база включала дані наукової літератури, офіційні документи ВООЗ, МОЗ України, результати соціологічного опитування пацієнтів приватного закладу охорони здоров'я.

Вивчено статево-вікові, медичні, соціально-економічні особливості пацієнтів, які звернулися по медичні послуги до приватного медичного закладу. Встановлено джерела та мотиви звернень. Оцінено рівні і структуру захворюваності та поширеності очних хвороб серед населення Закарпатської області та України.

Результати дослідження та їх обговорення.

Результати соціологічного опитування пацієнтів приватного офтальмологічного центру «Візус», які до звернення в Центр мали досвід медичного обслуговування в комунальних закладах охорони здоров'я з приводу очної патології, свідчать, що серед них переважали люди старших вікових груп. Так, населення до 40 років становило 8,7% опитаних, 40–59 років – 29,1%, 60 років і старше – 62,2% (рис. 1).

У вибірковій сукупності переважали жінки, частка яких у статевій структурі пацієнтів досягала 59,8%.

Для з'ясування соціологічного портрета пацієнтів приватного офтальмологічного центру нами було проаналізовано освітній рівень осіб, які звернулися по допомогу. Результати засвідчили, що переважна частина пацієнтів мала загальну середню освіту (32,7%) і середню спеціальну освіту (28,1%). При цьому частка осіб із неповною середньою освітою була незначною і становила 7,4%. Тре-

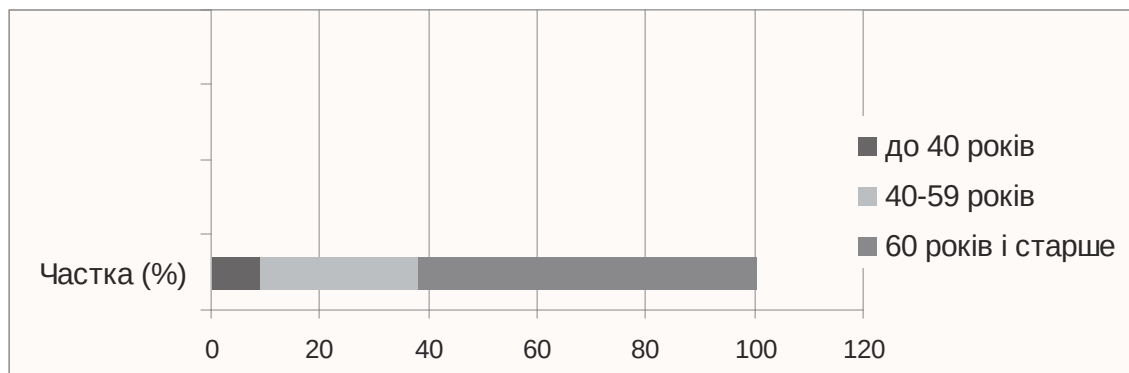

Рис. 1. Вікова структура пацієнтів приватного офтальмологічного центру (%)

тина пацієнтів мала вищу освіту (31,8%) (рис. 2). Таким чином, 40% пацієнтів мали загальноосвітній рівень, 60% – вище середньоосвітнього. Відомо, що освітній рівень пацієнтів суттєво впливає на формування їхніх вимог до якості медичних послуг, що необхідно враховувати при розробці стратегії розвитку медичного закладу.

Аналіз розподілу пацієнтів за місцем проживання показав, що, незважаючи на розташування закладу в місті, його пацієнтами є переважно жителі сільської місцевості. Так, у структурі контингенту осіб, які обслуговувалися в приватному офтальмологічному медичному центрі, сільські мешканці становили 72,6%, тоді як жителі міста – 27,4%.

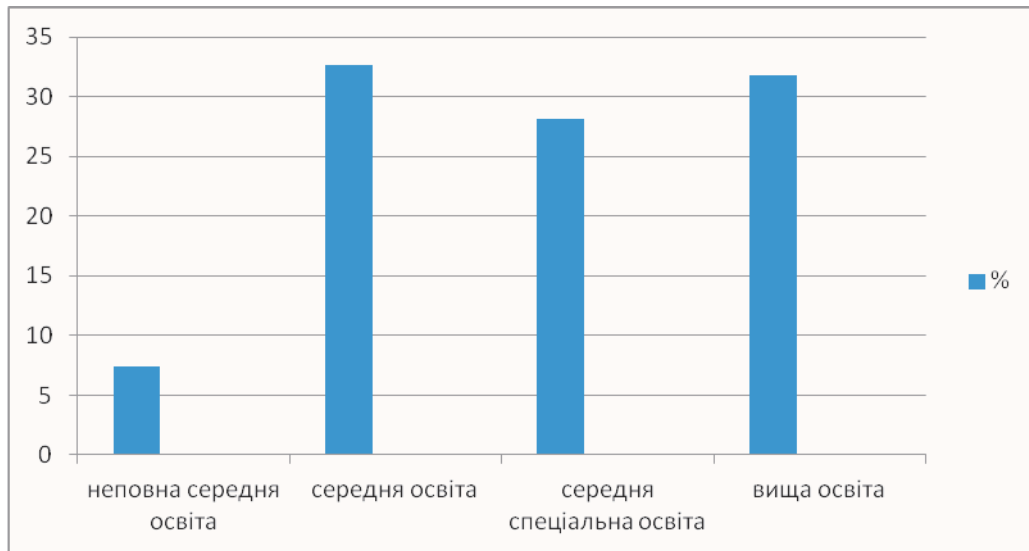

Рис. 2. Розподіл пацієнтів приватного медичного офтальмологічного центру за рівнем освіти (%)

Особливий інтерес у даному дослідженні становив аналіз структури звернень пацієнтів до приватного офтальмологічного медичного закладу за причинами звернень. Так, катаракта, як причина звернення до приватного медичного закладу, зустрічалася у 62,4% усіх звернень, глаукома – у 16,8%, захворювання сітківки – у 19,2%.

Вказані нозологічні форми займали 13,5% та 7,2% у структурі поширеності усіх хвороб ока та його придаткового апарату серед дорослого населення Закарпатської області. Протягом десятилітнього періоду спостереження їм була притаманна негативна динаміка. Так, за даними Центру медичної статистики МОЗ України, впродовж 2004–2014 рр. захворюваність дорослого населення Закарпатської області на очну патологію збільшилася з 2261,5 до 2936,2 випадку на 100 тис. нас., або на 29,8%, на катаракту – зі 121,7 до 219,2 випадку на 100 тис., або на 80,1%, на глаукому – з 41,4 до 46,3 випадку на 100 тис., або на 11,8%. Водночас у середньому в Україні захворюваність населення на хвороби ока, зокрема катаракту, мала тенденцію до зменшення на 6,4% та 18,0% відповідно (рис. 3). За той самий період поширеність хвороб ока та його придаткового апарату серед дорослого населення Закарпатської області зросла на 39,6%, у т.ч. поширеність катаракти – на 87,2%, глаукоми – на 54,2%. Серед населення України поширеність хвороб ока за десятилітній період зменшилася на 6,4%, катаракти – на 18,0%.

Моніторинг захворюваності і поширеності хвороб ока та його придаткового апарату серед дорослого населення Закарпатського регіону доводить сталу тенденцію до зростання цих показників і свідчить про ймовірне зростання попиту на медичні офтальмологічні послуги в майбутньому. Виходячи з даних моніторингу, пріоритетним питанням регіональної системи охорони здоров'я є підвищення доступності і якості медичних послуг пацієнтам з очною патологією. Це потребує поглибленого аналізу контингенту приватних медичних структур для можливого скерування частини пацієнтів у приватні медичні заклади.

Аналіз пацієнтів приватного офтальмологічного центру за величиною матеріального забезпечення виявив, що в 63,4% респондентів матеріальне становище знаходиться на рівні прожиткового мінімуму. При цьому 10,3% оцінили свій матеріальний стан як нижчий від прожиткового мінімуму або як бідність, а 25,5% – як вищий за прожитковий мінімум. При цьому джерелами оплати отриманих медичних послуг у приватному офтальмологічному центрі для пацієнтів із доходами на рівні і вище прожиткового мінімуму стали власні заощадження, а для пацієнтів із низьким і дуже низькими доходами – фінансова допомога родичів, фінансові заповичення.

Враховуючи значущість для пацієнтів фінансової доступності медичної допомоги в приватному офтальмологічному закладі, нами вивчено при-

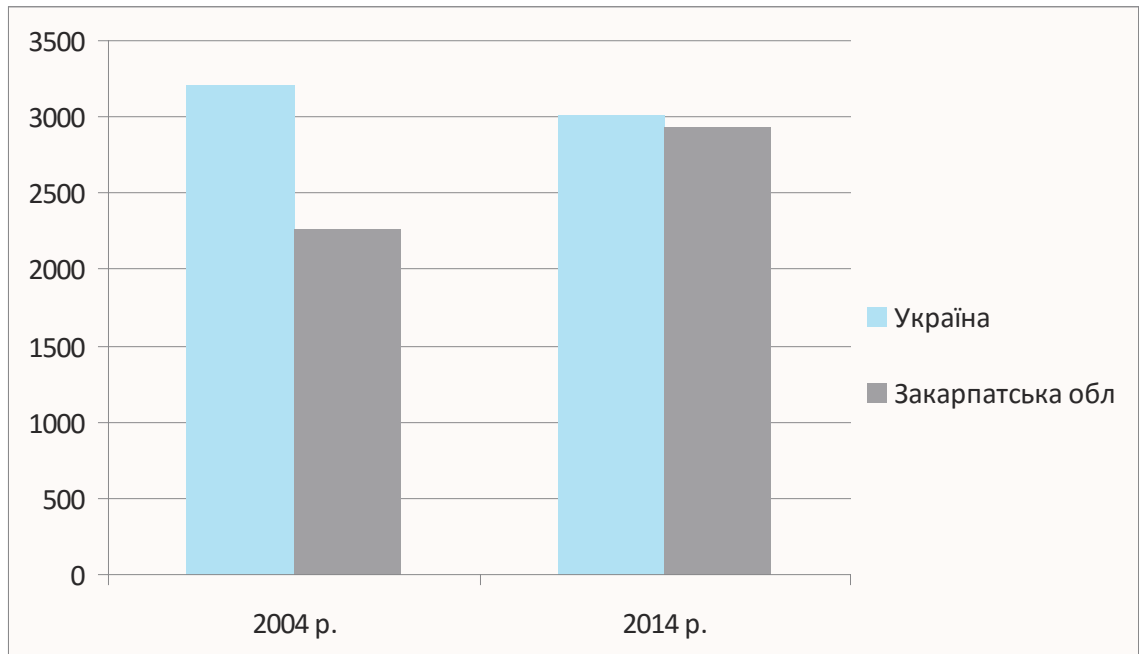

Рис. 3. Захворюваність дорослого населення України і Закарпатської області на хвороби ока та його додаткового апарату протягом 2004–2014 рр. (на 100 тис. нас.)

чини звернень населення до приватних медичних структур. Джерелами інформації про заклади охорони здоров'я приватної форми власності були самі пацієнти, які високо оцінили отримані там медичні і сервісні послуги (58,7%), рідні і знайомі, які мали інформацію про результативність діяльності таких закладів (47,4%), реклама (16,5%), а також поради працівників закладів охорони здоров'я державної чи комунальної власності (31,4%).

За даними анонімного анкетування пацієнтів приватного закладу охорони здоров'я офтальмологічного профілю, основними мотивами звернень до нього є висока якість медичних послуг. Респонденти висловлювали впевненість у відповідному матеріально-технічному оснащенні закладу та наявності умов для якісного проведення діагностики і лікування (66,8%). Високу кваліфікацію персоналу, як мотивуючий чинник, озвучили 77,3% опитаних. Майже дві третини респондентів вказали на належну увагу працівників закладів охорони здоров'я до пацієнтів (61,6%). Понад дві третини опитаних високо оцінили надання повної інформації про способи і методи лікування (69,7%). При цьому майже 80% респондентів впевнені у високій якості медичних (78,8%) і сервісних послуг (79,8%). Важливим та привабливим чинником є відсутність черг у приватних закладах, на що вказали 61,6% опитаних. Більше половини назвали серед мотивів звернень до приватних медичних закладів відсутність у них неформальних платежів та прозорість оплат (57,2%). Отже, основними мотивами звернень у приватні медичні заклади є якість послуг та складові, які її забезпечують.

Висновки

Зростання захворюваності і поширеності хвороб ока та його додаткового апарату серед населення Закарпатської області свідчить про тенденцію до зростання попиту на медичні офтальмологічні послуги. В умовах обмежених ресурсів перед регіональними системами охорони здоров'я постають важливі завдання з пошуку шляхів забезпечення зростаючого попиту на офтальмологічну медичну допомогу.

Одним із перспективних шляхів вирішення вказаної проблеми є розширення використання закладів охорони здоров'я приватної форми власності для медичного обслуговування пацієнтів із патологією органу зору. Для активного впровадження проголошеного принципу багатокладності закладів охорони здоров'я, децентралізації управління, демонополізації та структурної реорганізації ринку медичних офтальмологічних послуг великого значення набуває вивчення медико-соціальних характеристик пацієнтів приватних медичних закладів.

Соціологічним дослідженням встановлено портрет споживача приватних медичних офтальмологічних послуг на регіональному рівні. Контингенти обслуговування формує здебільшого населення старших вікових груп, переважно із сільської місцевості. У нозологічному спектрі патологій, з якими звертаються пацієнти до приватного офтальмологічного центру, превалюють катаракта, глаукома, хвороби сітківки.

Серед пацієнтів приватних офтальмологічних медичних закладів переважають жінки. Споживачем медичних послуг є населення з різних со-

ціальних груп, що відрізняється за рівнем освіти, доходу тощо. При цьому окремі групи пацієнтів відрізняються за джерелами отримання інформації про діяльність закладів охорони здоров'я приватної форми власності, способами вирішення фінансових питань оплати послуг.

Основними мотивами звернень пацієнтів до приватних медичних структур офтальмологічного профілю є впевненість у високій якості послуг та наявності необхідних умов для її забезпечення, включаючи кадрові, матеріально-технічні, організаційні, інформаційні складові тощо.

Перспективи подальших досліджень. Вивчення медико-соціальних характеристик пацієнтів приватних медичних закладів та використання отриманих знань сприятиме удосконаленню маркетингових стратегій щодо розширення сфери застосування платних медичних послуг, зростанню конкуренції між закладами охорони здоров'я різних форм власності і підвищенню якості обслуговування, зменшенню навантаження на мережу закладів державної і комунальної форми власності та збільшенню доступності послуг для їх пацієнтів.

Список літератури

1. Демченко С. Г. В конкурентной борьбе муниципальные медицинские учреждения проигрывают частным / С. Г. Демченко, А. Л. Файзханова // Актуальные проблемы экономики и права. – 2013. – № 3 (27). – С. 89–96.
2. *Здоровье-2020: Основы Европейской политики и стратегия для XXI века* / ЕРК ВОЗ. – Копенгаген, 2013. – 224 с.
3. Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я України, підготовлена робочою групою з питань реформи фінансування охорони здоров'я при МОЗ України. Київ, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/docfiles/pre_20160205_0_dod.pdf. – Назва з екрану.
4. Національна стратегія побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 років. – Київ, 2015. – 41 с.
5. Петрова Н. Г. К вопросу о сегментации потребителей платных медицинских услуг / Н. Г. Петрова // Актуальные проблемы реформирования здравоохранения на современном этапе : сборник научных трудов / под ред. Н. И. Вишняков, В. М. Тришин. – Санкт-Петербург, 2006. – С. 151–154.
6. Позднякова М. А. Организационно-методические основы оказания платных медицинских услуг в условиях многопрофильного стационара / М. А. Позднякова, А. В. Разумовский, Д. В. Мишагин // Медицинский альманах. – 2007. – № 1. – С. 15–17.
7. Разумовский А. В. Государственное и негосударственное здравоохранение. Пути развития : монография / А. В. Разумовский, А. Д. Коваленчик, Н. А. Полина. – Н. Новгород, 2006. – 115 с.
8. Рожко О. Регіональні аспекти управління наданням офтальмологічної допомоги населенню України / О. Рожко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2013. – № 1 (11116). – С. 281–285.
9. Урсол Г. М. Приватний сектор системи охорони здоров'я України – активний резерв підвищення доступності та якості надання медичної допомоги: досвід Кіровоградської області / Г. М. Урсол, О. А. Скрипник, О. М. Василенко // Буковинський мед. вісн. – 2014. – № 4 (72). – Т. 18. – С. 177–181.

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПАЦІЄНТОВ ОФТАЛЬМОЛОГІЧЕСКОГО ПРОФІЛЯ ЧАСТНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

В.А. Дуфинец¹, Т.С. Грузева²

¹Мукачевский частный центр «Визус», г. Мукачево, Украина

²Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца, г. Киев, Украина

Цель: изучение медико-социальных характеристик потребителей платных медицинских офтальмологических услуг, источников информации и мотивов их обращений в частные учреждения здравоохранения.

Материалы и методы. Проанализированы официальные документы ВОЗ, МЗ Украины, результаты социологического опроса пациентов. Применялись библиографический, информационно-аналитический, медико-статистический, социологический методы.

Результаты. Среди пациентов частного офтальмологического центра 8,7% составило населения до 40 лет, 29,1% – 40–59 лет, 62,2% – 60 лет и старше; 59,8% – женщины. Среднее и неполное среднее образование имели 40%, высшее и среднее специальное – 60% респондентов. Сельские жители составляли 72,6%, городские – 27,4%. Причины обращений: катаракта (62,4%), глаукома (16,8%), заболевания сетчатки (19,2%). Пациенты выражали уверенность в лучшем ресурсном обеспечении частных структур, организации и качестве лечения.

Выводы. Изучение медико-социальных характеристик пациентов частных медицинских учреждений будет способствовать совершенствованию маркетинговых стратегий по расширению сферы применения платных медицинских услуг, уменьшению нагрузки на государственный и коммунальный сектор, повышению качества и доступности медицинской помощи.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: заболеваемость болезнями глаза, медико-социальные характеристики пациентов, учреждения различных форм собственности.

MEDICAL AND SOCIAL CHARACTERISTIC OF OPHTHALMOLOGICAL PATIENTS IN PRIVATE HEALTHCARE INSTITUTION*V.A. Dufinets¹, T.S. Gruzieva²*¹Mukachevo private center «Vizus», Mukachevo, Ukraine²Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

Objective: To study the medical and social characteristics of consumers of paid ophthalmological medical services, sources and reasons of applying to private health care institutions.

Materials: official documents of the WHO, of the Ministry of Health of Ukraine, the results of sociological interviewing of patients. **Methods:** bibliographic, information-analytical, medical-statistical and sociological.

Results. In the private ophthalmological center 8.7% of individuals were younger than 40 years, 29.1% – 40–59 years, 62.2% – 60 and older; 59.8% of patients were women. 40% of patients had secondary and incomplete secondary education, while 60% – higher and secondary special. 72.6% of individuals were rural residents and urban – 27.4%. Reasons of visits were such: cataract (62.4%), glaucoma (16.8%) and retinal disease (19.2%). Patients expressed confidence in better resources for private structures, organization and quality of care.

Conclusions. The study of health and social characteristics of patients of private medical institutions will contribute to the improvement of marketing strategies to expand the scope of paid medical services, reduce the burden on the state and municipal sectors and to improve the quality and accessibility of care.

KEY WORDS: the incidence of eye disease, medical and social characteristics of patients, institutions of different ownership.

Рукопис надійшов до редакції 04.04.2016 р.

Відомості про авторів

Дуфинець Василь Андрійович – к.мед.н., директор приватного офтальмологічного центру «Візуз».

Грузева Тетяна Степанівна – д.мед.н., проф., завідувач кафедри організації охорони здоров'я та соціальної медицини Національного медичного університету імені О.О. Богомольця; тел. службовий: +38 (044) 236-42-33.